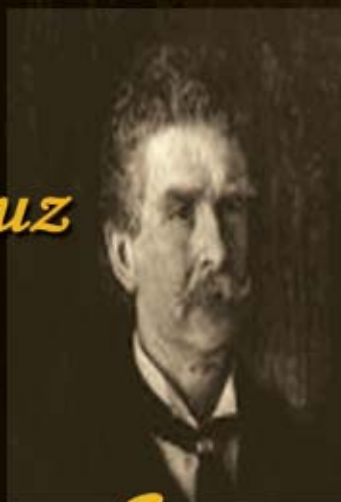

Embrouz
Birs

 **Đavolov
rečnik**

UTOPIJA

NOVO I DOPUNJENO IZDANJE

Embrouz Gvinet Birs
ĐAVOLOV REČNIK

Naslov originala
Ambrose Bierce
THE COLLECTED WORKS
1909–1912

Izbor i napomene
Veselin Marković i Srđan Vujica

S engleskog preveo
Srđan Vujica

S engleskog stihove prepevao
Veselin Marković

Copyright © 2004 za Srbiju i Crnu Goru
Utopija – Beograd
Sva prava zadržana

EMBROUZ GVINET BIRS

ĐAVOLOV REČNIK

NOVO I DOPUNJENO IZDANJE

UTOPIJA

Beograd 2004

PREDGOVOR¹

Davolov rečnik započet je u jednim nedeljnim novinama 1881. godine, i potom se neredovno pojavljivao, sa dugim razmacima, sve do 1906. Te godine je njegov veći deo objavljen ukoričen, pod naslovom *Cinikov leksikon*, koji autor nije bio u mogućnosti da odbije, niti u prilici da odobri. Da citiramo izdavače ovog izdanja: „Ovakav po-
božniji naslov mu je ranije bio nametnut zbog verskih obzira poslednjih novina u kojima su odlomci ovog dela izlazili. Prirodna je posledica bila da su već pre objavljivanja ukoričenog izdanja imitatori zemlju preplavili desetina-
nama ‘ciničkih’ knjiga – *Cinikovo ovo*, *Cinikovo ono* i *Cinikovo ono treće*. Većina ovih knjiga bile su samo glupe, mada su se neke mogle dodatno pohvaliti i besmislenošću. Udruženim trudom, dovele su reč ‘cinik’ na tako loš glas da je svaka knjiga koja je u naslovu sadrži bila ismejana još pre objavljivanja.”

U međuvremenu, neki od preduzimljivih humorista u ovoj zemlji poslužili su se onim delovima knjige koji su odgovarali njihovim potrebama, pa su iz nje mnoge definicije, anegdote, fraze itd. sada manje ili više ušle u opštu upotrebu. Ovo objašnjenje se ne nudi iz taštine koja zahteva prvenstvo u sitnicama, već samo da bi se predupredile moguće optužbe za plagijat, što uopšte nisu sitnice. Autor se nada da će ga oni kojima je delo namenjeno – prosveteni duhovi koji više vole suvo nego slatko vino, razum nego

¹ Birsov predgovor izdanju iz 1911. godine.

osećanja, duh nego humor i čist engleski nego sleng – osloboditi optužbi, pošto je on ovde ponovo izneo svoje.

Upadljiva, nadamo se ne i neprijatna, osobina ove knjige jeste i obilje ilustrativnih citata iz dela istaknutih pesnika, najvažniji od kojih je onaj učeni i domišljati sveštenik iz jezuitskog reda, otac Gasalaska Džejp², čiji su stihovi i potpisani njegovim inicijalima. Autor proznog teksta uveliko je zadužen ocu Džejpu zbog podrške i ljubaznih saveta.

E. B.

² Gassalasca Jape. Reč *jape* na engleskom znači šala, ruganje, lakrdija.

A

ABDIKACIJA, *im.* [1] Čin kojim suveren pokazuje da je pravilno procenio visoku temperaturu prestola. [2] Zameniti krunu kukuljicom da bi se sakupljale potkolenice i nokti svetaca. Dobrovoljno se odreći nečega što vam je ranije već silom oduzeto. Prepustiti drugome presto da bi se uživalo u mukama naslednika. Za ovih nekoliko definicija možemo da zahvalimo španskoj istoriji.

ABDOMEN, *im.* [1] Hram boga Stomaka, kome se svi pravi muškarci klanjaju uz ritualno prinošenje žrtava. Ova drevna vera ima samo mucavu podršku žena. One ponekad služe na oltaru, bezvoljno i neefikasno, ali ne poznaju istinsko poštovanje jedinog boga koga muškarci stvarno obožavaju. Da žene imaju odrešene ruke u svetskoj ishrani, postali bismo rasa travojeda. [2] Svetilište u kojem se čuva predmet najiskrenijeg obožavanja muškaraca.

ADMINISTRACIJA, *im.* Veoma zgodna apstrakcija u politici, smišljena da bi primila udarce i uvrede namenjene predsedniku ili premijeru. Čovek od slame, otporan na gađanje pokvarenim jajima i mrtvim mačkama.

ADMIRAL, *im.* Onaj deo bojnog broda koji govori, dok ukras na pramcu razmišlja.

ADOLESCENCIJA, *im.* Oporavak od detinjstva.

ADVOKAT, *im.* Osoba postavljena u skladu sa zakonom da upropasti one vaše poslove koje sami nemate dovoljno veštine da upropastite kako treba.

AĐUTANT, *im.* U vojnim stvarima, užurbani oficir nižeg ranga, čiji je zadatak da skrene pažnju sa zapovednika.

AFORIZAM, *im.* Unapred svarena mudrost.

Mozak njegov, olupina
Patoloških osobina,
Strašnu stvori kataklizmu:
Prepusti se aforizmu.

„*Ludi filozof*“, 1697.

AGITATOR, *im.* Državnik koji drma vočke svojih suseda – da bi istresao crve.

AKADEM, *im.* U vrtu nazvanom po njemu nalazila se antička škola u kojoj se podučavalo moralu i filozofiji.¹

AKADEMIJA, *im.* (prema Akademovom vrtu) [1] Savremena škola u kojoj se podučava fudbalu. [2] Izvorno, vrt u kojem su filozofi tragali za smislom koji priroda skupi; danas, škola u kojoj prirodno glupi tragaju za smislom filozofije.

AKEFALNI, *prid.* Koji se nalazi u iznenađujućem stanju onog krstaša koji je rasejano povukao čuperak svoje kose nekoliko sati pošto mu je saracenska sablja, za njega neosetno, prošla kroz vrat, kako pripoveda De Žoanvil².

AKROBATA, *im.* Mišićav momak u dobroj formi. Čovek koji lomi svoja leđa da bi napunio stomak.

¹ Po povratku u Atinu 387. g.p.n.e., Platon je u vrtu nazvanom po Akademu, legendarnom junaku iz Tezejevog vremena, osnovao školu za proučavanje filozofije i nauka. To nije bila jedina takva ustanova u Atini: „konkurentna“ škola pripadala je Izokratu. Platonova akademija je postojala do 529. g.n.e., kada ju je car Justinijan zatvorio.

² Žan de Žoanvil (Jean, Sire de Joenville, 1224?–1317), učesnik Sedmog krstaškog rata i autor anala krstaških pohoda u svom delu *Histoire de Saint Louis* (1304–1309). Birs je ovu anegdodu proširio u pojmu KRIVOŠIJA.

AKROSTIH, *im.* Teško iskušenje za osećanja, kojem nas obično podvrgava budala.³

AKUŠER, *im.* Đavolov snabdevač.

ALAH, *im.* Muslimansko vrhovno biće, za razliku od hrišćanskog, jevrejskog, itd.

Osim zakona Alaha ja drugih nemam,
Da plaćem nad gresima uvek se spremam,
Ponekad, dok skrušeno klečim u hramu,
S poštovanjem ruke prekrstim i dremam.

Džanker Barlou⁴

ALIGATOR, *im.* Američki krokodil, u svakom pogledu superioran u odnosu na krokodile feminiziranih monarhija starog sveta. Herodot tvrdi da je Ind, uz jedan izuzetak, jedina reka koja proizvodi krokodile⁵, ali izgleda da su se preselili na zapad i odrasli pod starateljstvom drugih reka.

ALKOHOL, *im.* (arapski *al kohl*, boja za oči) Osnovni sastojak svih pića koja kod muškaraca dovode do modrice ispod oka.⁶

ALOV, *im.* Vrsta mreže za izvršenje prinudne promene sredine. Za ribe se pravi jaka i gruba, ali žene se lakše hvataju izuzetno tananim materijalom sa tegovima od sitnog brušenog kamenja.

³ Mada je u jednom pismu napisao: „Nijedan akrostih nije vredan sastavljanja”, Birs je i sam bar jednom zgrešio, napisavši 1864. godine akrostih sa nadimkom svoje verenice, „Fatima”.

⁴ Imena mnogih pesnika potpisanih ispod pesama izmišljena su (v. „Mizantropov rečnik”).

⁵ Herodot, *Istorija*, IV, 44.

⁶ Čovečanstvo je više hiljada godina pilo medovinu, pivo i vino s relativno malim procentom alkohola (sve do pre sto-dvesta godina bilo je mnogo zdravije i opreznije piti ta pića nego tekuću vodu). Međutim, arapski alhemičari su oko 700. godine izmislili destilaciju i tako stvorili osnovu za žestoka pića. Destilacija se kasnije proširila po Evropi.

Od čipke alov bacio je đavo
(Drago kamenje uteg čini).
Na pristanište izvuče ga pravo
I zadivi se sadržini.

Duše svih žena uhvati mu pređa –
Dragocen ulov te udice!
Al' pre no što ih zabaci na leđa,
Sve pobegoše kroz očice.

Baruh de Lopis

AMBASADOR, *im.* Činovnik visokog ranga koga jedna zemlja izdržava u prestonici druge zemlje da bi sprovodio volju svoje supruge.

AMBICIJA, *im.* Svepreovlađujuća želja da se bude vređan od neprijatelja za života, i ismevan od prijatelja posle smrti.

AMBROZIJA, *im.* Hrana bogova – danas kikiriki.

AMNESTIJA, *im.* Velikodušnost države prema onim prestupnicima koje bi bilo suviše skupo kazniti.

ANTAGONIST, *im.* Bedni podlac koji nam stoji na putu.

ANTIPATIJA, *im.* Osećanje koje izazivaju prijatelji naših prijatelja.

APATIČAN, *prid.* Šest nedelja u braku.

APLAUZ, *im.* Odjek plitkog mišljenja.

APOSTATA, *im.* Pijavica koja, pošto je otkrila da se uvukla u oklop davno mrtve kornjače, odluči da je svrsishodno sklopiti novi savez sa svežom kornjačom.

APOTEKAR, *im.* Saučesnik lekara, dobročinitelj ukopnika i staratelj grobljanskih crva.

APRILILILI, *uzv.* Znak da je glupost prevarenih u martu starija za još jedan mesec.

APSTINENT, *im.* Slaba osoba koja popušta iskušenju da se odrekne nekog zadovoljstva. Potpuni apstinent je onaj ko se uzdržava od svega osim od apstinencije, a naročito od nemešanja u tuđa posla.

Reče tužni otac raspusnom mladiću:
„Mislio sam bićeš apstinent do smrti.”
„Hoću”, reče nitkov uhvaćen u piću,
„Hoću, gospodine, ali ne zadrtri.”

G. Dž.

APSOLUTISTIČKA, *prid.* Nezavisna, neodgovorna. Apsolutistička monarhija je ona u kojoj vladar čini kako mu volja, dokle god je to po volji ubicama. Nije ostalo mnogo apsolutističkih monarhija, pošto su većinom zamenjene ograničenim monarhijama, u kojima je suverenova mogućnost da čini zlo (i dobro) strogo ograničena, i republikama, kojima upravlja slučaj.

APSURD, *im.* [1] Izjava ili uverenje koji su očigledno u neskladu s vašim mišljenjem. [2] Protivnikov argument. Mišljenje u koje niste imali nesreću da budete upućeni.

ARHITEKTA, *im.* Čovek koji projektuje plan da vam izgradi kuću dok planira projekt da vam sruši finansijsku konstrukciju.

ARENA, *im.* U politici, zamišljeni bunar pun pacova u kojem se političar bori sa svojom prošlošću.

ARISTOKRATIJA, *im.* Vladavina najboljih ljudi. (U ovom značenju, reč je zastarela, baš kao i taj oblik vladavine.) Ljudi koji nose meke šešire i čiste košulje – krivica im je što su obrazovani, a sumnja se da poseduju i bankovne račune.